

Jan Renkema: 'Je mag het college missen als je dat boek gaat lezen!'

Jan Renkema staat met zijn *Schrijfwijzer* te boek als een soort penningmeester van de Nederlandse taal. Hij bepaalt wat er tekstueel door de beugel kan, en wat niet. Maar uiteindelijk gaat het hem niet om die ene komma. Hij is trotser op zijn academische werk. En op het lesgeven.

Neem een kijkje in de boekenkast van de gemiddelde taalpurist, en Renkema's gids staat erbij. De *Schrijfwijzer* wordt met enige regelmaat een vaderlandse bijbel voor schrijfadviser genoemd. In 1979 kwam de eerste versie uit, inmiddels staat hij bij zo'n 450.000 huishoudens in de boekenkast.

Renkema schreef het boek tijdens zijn promotie – wat iets zegt over de jonge leeftijd waarop hij al als taalexpert bekend stond. Als 24-jarige knul adviseerde Renkema de hele Tweede Kamer over hun wollige, academische jargon. Tien jaar lang was hij eindredacteur van maandblad *Onze Taal*. En sinds de oprichting van de faculteit in 1981 is hij aan Tilburg University verbonden, de laatste jaren als hoogleraar Tekstkwaliteit. Hij deed onderzoek naar o.a. informatieoverdracht, stijlverschillen en taalverruwing. Onderzoek dat zowel aansluit bij taalwetenschap als bij de psychologie, sociologie en filosofie.

Maar ja, die spellingsregels, hè. Renkema's stijlguide is toch het zwaartepunt in de meeste interviews. "Ik houd er niet zo van, eigenlijk", begint hij. "Ik word een beetje moe van al die vragen over interpunctie en 'de student van tegenwoordig' die niet meer zo goed in taal is als vroeger. Mensen leggen de nadruk zo op de taalfoutjes, dat ze niet meer letten op de inhoud van een tekst. En die is vaak minstens zo beroerd." Zijn studieboek beschouwt hij dan ook niet als zijn meest belangrijke nalatenschap. "Het is eigenlijk meer een soort uit de hand gelopen bijbaantje. Ook niet echt academisch natuurlijk." Waar is hij dan het meest trots op? "Ik schreef een paar jaar geleden een boek over de brieven van ambtenaren, *Taal mag geen belasting zijn*, waarin ik een analysemodel voor tekstkwaliteit opstel. Dat vind ik denk ik mijn belangrijkste werk. Ook omdat ik er duidelijk in maak dat meer taal niet altijd beter is."

PROUST LEZEN. Dieptepunten in zijn carrière kan hij maar moeilijk opnoemen. "Ja, een jaar of vijftien geleden ben ik er ooit door de decaan op gewezen dat ik niet genoeg academisch werk publiceerde. Die wetenschappelijke publicatiedrift waar iedereen het nu over heeft, bestond toen ook al. Ach, dat is wel weer goed gekomen met een boek dat in diverse talen is vertaald. Maar het stak toch wel een beetje. Enfin, dat hoort er ook bij; eens in de zeven jaar heb ik wel eens getwijfeld aan mezelf." En toch – over het algemeen overheerst het optimisme bij Renkema. "Ik heb eerlijk gezegd nooit het idee dat ik gewerkt heb", lacht hij. "Maar ik heb, dankzij deze instelling waaraan ik werk, ook altijd dingen gedaan die ik leuk vind." Zo had hij weinig beleidsfuncties binnen de universiteit. "Jaren geleden moest ik meedoen aan een training over leiderschap. Het commentaar achteraf was: 'Jan, jij kunt het wel, maar jij wilt het niet.' Dat leek me wel accuraat." Inmiddels heb ik mijn portie bestuur wel gekregen met het voorzitterschap van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek.

Het docentschap, echter, heeft Renkema wel altijd goed gedaan. Als het om lesgeven gaat heeft hij een bepaalde gevoeligheid, lijkt het wel. Voor aanvang van een college staat hij aan de deur om zijn leerlingen te begroeten, en "om een beetje de sfeer te proeven van wie je in de zaal hebt." Hij praat met groot genoegen over het enthousiasme van sommige studenten. Zo was er een studente die Proust op haar tafel had liggen. "Ik zei tegen haar: jij mag dit college missen, ga maar gewoon dat boek lezen. Deed ze niet, natuurlijk – maar ik meende het wel." Dat is ook de reden dat hij niet een te groot accent op zijn *Schrijfwijzer* wil leggen. Je moet niet constant willen verbeteren. Ik wil enthousiasme niet afkappen maar voeden. Je moet leerlingen vanuit hun middenrif iets kunnen laten vertellen."

Heeft hij nog dromen voor de faculteit die hij nu, na 32 jaar, verlaat? "Ik zal wel ontzettend idealistisch klinken nu, maar ik denk dan toch aan de oude universitas-gedachte. De universiteit als vrijplaats. Meer mogelijkheden voor studenten en docenten om samen tot iets groters te komen. Neem Austin en Grice die op zaterdagochtenden buiten het normale curriculum om lesgeven op de campus van Harvard. Volledig vrijblijvend, voor hen die daar behoefte aan hadden. Dat lijkt me wel wat."

UNTIMELY REVIEW. Het is duidelijk: het docentschap zit in de aard van het beestje. Na zijn emeritaat wil Renkema dan ook les blijven geven. Op een lager pitje, natuurlijk, en misschien liever op een middelbare school. "Latijn geven, gymnasiasten voor het eerst met Homerus in aanraking laten komen, of gewoon huiswerkhulp zijn. Dat lijkt me heerlijk." Een *untimely review* lijkt hem ook nog wel eens leuk om als opdracht te geven. "Dan laat je studenten een recensie of betoog schrijven over een klassiek werk alsof het gisteren voor het eerst was gepubliceerd. Wat is er nog relevant aan, en wat is totaal uit de tijd?"

Maar hij wil ook meer tijd voor zichzelf. Muziek maken – hij bespeelt het orgel – of misschien wel weer een boek. "Een van mijn grootste inspiratiebronnen, Wilhelm von Humboldt, heeft gesteld dat er binnen de taal een één-op-één-relatie bestaat tussen vorm en functie. Als er een keuzemogelijkheid is tussen twee woorden, dan is er ook een betekenisverschil. De functie van variatie, dus. Dat blijft me fascineren. Daar wil ik nog wel iets over schrijven."

'Het gaat niet om de taalfoutjes, maar om de inhoud van een tekst. En die is vaak minstens zo beroerd.'

En die Schrijfwijzer? Ach, daar zal wel weer een nieuwe druk van uitkomen. Ook al legt hij er zelf niet graag de klemtoon op, Renkema blijft de stilistische expert. "Dat is ook niet erg. Zoals Denis de Rougemont zei: het is een onaangename plicht jacht te maken op de grove misverstanden die overal heersen in de wildernis van de taal."